

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

MEGNYOMORÍTÓ TÁRGYAK

◆ Úgy adódott, hogy holnap repülőre szállok, akár a portugál költőnő és Anna, és történetesen lányaim is vannak. Hálót hagyok nekik vagy halat? Megtanulták már, élni hogy kell? Tudnak-e krumplit hámozni, vasalni, sütni, főzni, kiszámolni az áfát? És ugye, a fiam nem felejt el, hogy egy apa mosogat is, pelenkáz is, nincs arisztokratikus szeretetlenség, férfúi finnyáskodás, merev falak, amelyek elválasztanak? Trükköket, fortélyokat tanítunk vagy szemléletet? Vagy jó esetben mind a kettőt?

Nekem hatalmas kincsem, hogy akár a régi időkben a fiúk nemzedékei, apám mellett inaskodva megtanultam szöveget egyenesíteni, csavarnak előfűrni, tyúkot etetni, begyújtani, támfalat rakni, tapétázni, dzsúdóedzést tartani, könyvespolcot ácsolni, paradicsomot ültetni, krumplit kapálni, füvet kaszálni. És ugyanilyen földhöz ragadt természetességgel írni, olvasni, korrektúrázni, címlistát vezetni, helyi lapot szerkeszteni. Apám sajnos már nincs velünk, a mozdulatai viszont itt élnek bennem. Hála a késő kommunizmus gyanakvásának, amellyel a renitens értelmiségi elemeket félresöpörte a pálya szélére! Máskülönb en alighanem én is a távolban rohanó, a fennmaradásért vívott küzdelem sodrában robogó apa után felverődő porfelleget bámultam volna csak, akár manapság a legtöbb gyerek. Apámnak szárnya tört belé, én szárnyakat kaptam tőle.

Amúgy egy lakásban igazából rend soha nincsen. Se rendetlenség. Fokozatok vannak. Vannak barátaink, akiknél halomban áll a tiszta ruha, a koszos ruha, a tiszta edény, a koszos edény, minden elképzelhető és elképzelhetetlen tárgy. Ha helytel kínálnak, egy stósz valamit áthelyeznek egy másik stósz valamire. Ha már nem fér, legfeljebb leborul. És elvannak ebben a káoszban. Vannak barátaink, ahol meg a padlóról, sőt, a vécékagylóból is nyugodtan enni lehetne. Ha feltűnik valahol egyetlen porszem, rögtön hajtóvadászokat indítanak ellene, és karanténba zárják. A perem alatt megölik a baktériumokat, egyenként, fogpiszkálóval. És mindenkit hideg borzongással tölt el a másik rendje vagy rendetlensége. Hogy tudnak így élni, micsoda disznóól?! Hogy tudnak így élni, mint a patika, mintha nem is ott laktának?! Én megfulladnék...

Magam inkább a krumplihámozás pártján állnék. Mindaddig, amíg az ember eszi meg a krumplit és nem a krumpli az embert. Másfél mázsás szomszédasszonyunk mesélte, hogy bár már alig tudott járni, álmában rendre megjelent rég elhalálozott nagyanyja, és egy bottal kergette, mondván: elnászpángolja, amiért rest lehajolni, és felszedni a kert végében a diót – csak nem a pite-pete derekát félti? Visszajárt ötven-hatvan év távolából, hogy az értékes dolgok terrorját foganatosítsa a haszontalan, élő ember felett, aki, ugye, fogyóeszköz... Hát, igen. Nem árt, ha mi uraljuk a tárgyakat, a dolgokat, és nem azok minket. ◆

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

Ana Luisa Amaral VÉGRENDELET

Repülőgépre kell szállnom
rettegek a magasságtól és önmagamtól
nyugtatót veszek be
így zavaros álmok látogatnak
Ha meghalok
szeretném hogy a lányom
mindig emlékezzék rám
amint dudorászom neki
még ha nem is felismerhető a dallam
inkább tiszta álmokat hagyok rá
mintsem pontos programtáblázatot
vagy szépen bevetett ágyat

Inkább szeretetet s arra való készséget
inkább a benső dolgok örömét
hadd álmodjon kék napkorongról fényes égről
mintsem hogy megtanítsam az összeadást
a krumplihámozás mikéntjét

Inkább az életre készítem fel lányomat
ha már egy repülőn kell meghalnom
testemtől megválnom
és égen bolygó
szabad elektronná alakulnom át.
Hadd emlékezzen
rám a lányom
hadd mesélje saját lányának később
hogy felrepültem az égbe
ahonnan ujjongva elégedetten láttam
házában egyetlen összeadás se stimmel
a krumplik meg ott állnak egy zacskóban
elfeledve hámozatlan

»»» Lackfi János fordítása

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

▼ KRUMPLI ÉS ÖRÖKLÉT

Holnap repülőre szállok, de legalább lányom nincsen – ez jutott először eszembe erről a versről, az égi bezártság hirtelen pánikja és a táj látványának szédítő öröme egyszerre. Na meg az is, hogy milyen gyermeki szöveg ez, milyen szándékoltan, eltökélten és végletesen naiv, milyen egyszerű. Majdnem azt mondtam: mint az egyszeregy... De nem mondom, mert a matematika ebben a szövegben nem a számok elemelt ideavilágát, magaslati levegőjét jelenti, hanem a szigort, a szorongattatást, a számonkérés levegőtlenységét, mindent, ami miatt nem jó felnőni.

A szeretettel szemben minden csak kimódolt, iskolás pedantéria. Ezt mondaná a vers? Vagy valami többet akar sugallni? Nekem azonnal eszembe jutott a gyerekkori mese, a lányokat házaszszonnyá nevelő példabeszéd arról, hogy a királyfi a krumplit legvékonyabban, legtakarékosabban hámozó legkisebb lányt vette el. Mennyit szenvedtem és szerencsétlenkedtem én ügyetlen gyerekkezemmel és azzal az életlen késsel, ami sehogy sem akarta szép vékonyan szelni a héjat, és milyen jó volt, amikor felnőttként egy igazi krumplihámozóval próbálkoztam – nahát! Lehet szépen pucolni! Azóta is minden krumplihámozásnál ott van ez a jó érzés, húsz éve (az hány ezer krumpli? – kérdezi bennem az összeadás iskolamestere.) A fiaimnak a krumplihámozás örömét adom tovább az életlen késes szenvedés helyett. És a krumpliról az is eszembe jut, hogy ha a zsákban maradnak elfeledve, akkor bizony kicsiráznak, irtózatosan hosszú, szenvedő polipcsápokat növesztenek, úgy próbálnak az ég felé kapaszkodni, fel, fel, hogy elérjék az éltető fényt. Milyen képlet szerint csirázik a krumpli? Miért támad fel halottaiból a föld alatt, a kamra mélyén, a sötétben? És ki nézi ezt vajon „ujjongva, elégedetten”, miféle mindent látó szem?

Mi köze ennek a repüléshez, kérdezhetnénk. Csak a repüléshez van köze – a költő ugyanis a legföldhözragadtabb pillanataiban is fentről látja a világot. A kisvilág és a nagyvilág, a kamrapolc és a legyezőként kitérülő vidék összefüggéseit kell megéreznie. Talán ezért áll ott mindjárt a vers elején ez a fontos mondat: „rettegek a magasságtól és önmagamtól”. Mintha a magasságban önmagával találkozna az ember, szembesülne legmélyebb félelmivel. Azzal, hogy elszakad a földtől, az apró hétköznapi teendőktől, egyszerre a lelkével kell szembenéznie az embernek – és zavaros álmok helyett a tiszta dallam öröklétére vágyik, az osztatlan, szorongásuktól és kötelezettségektől nem tagolt szeretetre. Csak ezt érdemes továbbadnia az embernek. A fényes ég felfelé szívó, önmagunkból és félelminkből kipörgető boldog szédületét. ♦